

УДК 351.86

А. О. Пелих,
аспірант кафедри глобалістики, євроінтеграції та управління національною безпекою,
Національна академія державного управління при Президенті України, м. Київ

ВОЄННО-ПОЛІТИЧНА МОДЕЛЬ ДЕРЖАВИ ЯК МЕТОДОЛОГІЧНА ОСНОВА ФОРМУВАННЯ ТА ФУНКЦІОНУВАННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ СИСТЕМИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ВОЄННОЇ БЕЗПЕКИ

A. Pelykh,
postgraduate student of Globalistics, European integration and national security management department,
National Academy for Public Administration under the President of Ukraine, Kyiv

MILITARY AND POLITICAL MODEL OF STATE AS A METHODOLOGICAL BASIS OF FORMATION AND FUNCTIONING OF NATIONAL SYSTEM OF MILITARY SECURITY MAINTENANCE

У статті визначено методологічні засади використання воєнно-політичної моделі держави при формуванні національної системи забезпечення воєнної безпеки та реалізації її функцій. Уточнено функції та завдання системи забезпечення воєнної безпеки України.

Показано, що воєнно-політична модель держави слугує надійним "інструментом" при вирішенні завдань державного управління національною безпекою, а саме: вивчення стану захищеності національних інтересів від загроз воєнного характеру; обґрунтування необхідного рівня обороноздатності держави; синтез раціональної структури системи забезпечення воєнної безпеки держави; обґрунтування рекомендацій по залученню зусиль регіональної та універсальної систем безпеки в регіоні; вибору напрямів воєнно-політичного партнерства і можливих союзників на випадок збройної агресії.

In the article the author outlines the methodological principles of using military and political model of state upon forming the national system of military security maintenance and realization of its functions. The author specifies functions and tasks of the system of military security of Ukraine.

It is shown that military and political model of state serves as the reliable "tool" in solving problems of state maintenance of national security, namely: study of the state of protection of the national interests from military threats; substantiation of the necessary level of the state defense capability; synthesis of rational structure of the system of military security maintenance of the state; substantiation of proposals concerning involvement of the efforts of regional and universal security systems in the region; choice of the directions of military and political partnership and possible allies in the case of armed aggression.

Ключові слова: національна безпека, воєнна безпека, воєнно-політична модель держави, державне управління національною безпекою, система забезпечення національної безпеки, методологічні засади формування та функціонування системи забезпечення воєнної безпеки.

Key words: national security, military security, military and political model of state, state maintenance of the national security, system of national security maintenance, methodological principles of forming and functioning of the system of military security maintenance.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ В ЗАГАЛЬНОМУ ВИГЛЯДІ

За останні роки змінилися як наші уявлення про систему воєнної безпеки, так і про засоби її забезпечення. В значній мірі цьому сприяла зміна ролі військової сили на міжнародній арені, вона переста-

ла бути абсолютним гарантом безпеки з появою міжнародних організацій, що безпосередньо займаються забезпеченням миру і запобіганням розв'язуванню війни. Але, не дивлячись на те, що військово-силова складова забезпечення безпеки значно зменшилася, військова сила як і раніше залишилася най-

важливішим чинником регулювання міжнародних відносин.

Ця обставина й визначає зв'язок загальної проблеми з найбільш важливими науковими та практичними завданнями визначення методологічного потенціалу концепту "воєнно-політична модель держави" в дослідженнях проблем державного управління національною безпекою.

На підставі аналізу актуальних досліджень і наукових публікацій [1—12] можна зробити висновок про те, що: вирішення проблеми забезпечення воєнної безпеки як наукової проблеми державного управління має труднощі психологічного порядку, оскільки історично військово-технічні засоби застосовувалися для досягнення воєнного успіху, а не для запобігання війни; темпи розробки нових систем озброєння, нових форм і способів збройної боротьби значно випереджають темпи розробки механізмів, форм і способів запобігання війни; зростання кількості демократичних режимів не веде до зменшення числа воєнних конфліктів; відсутність загальної теорії безпеки унеможлиблює розв'язання протиріч міждержавних відносин, що є причиною більшості сучасних воєнних конфліктів; відсутній спеціальний комплексний аналіз методологічних основ формування системи забезпечення воєнної безпеки.

За таких умов наукове вирішення проблем державного управління національною безпекою й зокрема формування та функціонування системи забезпечення воєнної безпеки полягає у пошуку відповіді на три фундаментальні питання. По-перше, яким способом досягти єдності стратегії національної і воєнної безпеки? По-друге, з урахуванням яких закономірностей розвитку геоекономічної, геополітичної та воєнно-політичної обстановки доцільно формувати систему забезпечення воєнної безпеки держави? По-третє, на основі яких тенденцій необхідно здійснювати прогноз розвитку воєнно-політичної обстановки і будівництво збройних сил? На жодне питання поки що відповіді немає.

МЕТА СТАТТІ

Саме тому мета цієї статті полягає у визначенні методологічних засад використання воєнно-політичної моделі держави при формуванні національної системи забезпечення воєнної безпеки та реалізації її функцій.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ ДОСЛІДЖЕННЯ З ОБГРУНТУВАННЯМ ОТРИМАНИХ РЕЗУЛЬТАТІВ

Дослідження процесів державного управління національною безпекою приводить нас у площину моделювання, тобто вивчення об'єктів пізнання на їх моделях. Воєнно-політична модель є аналог, схема, структура певного фрагменту соціальної реальності пов'язаної із зовнішньою та воєнною політикою держави. Цей аналог слугує для збереження та розширення знання про діалектику взаємозв'язку між зовнішньою та воєнною політикою держави в контексті забезпечення національної безпеки, про формування зовнішньополітичного курсу держави, про основи формування системи забезпечення воєнної безпеки з урахуванням обмежень та геополітичних констант.

Під воєнно-політичною моделлю держави вітчизняний дослідник В.Ю. Богданович пропонує розуміти формалізоване відображення процесу реалізації цілеспрямованої політики держави щодо забезпечення її воєнної безпеки [1, с. 257].

Структурно воєнно-політична модель держави складається з:

1) декларацій, доктрин, стратегій, концепцій, програм на основі яких формується державний лад, державні інститути, що задіяні в інтересах забезпечення воєнної безпеки держави, діюче законодавство;

2) моделей прийняття стратегічних рішень у сфері воєнної безпеки в рамках якої визначаються пріоритетні напрями воєнної політики та завдання у сфері воєнної безпеки держави.

Воєнно-політична модель держави слугує надійним "інструментом" при вирішенні таких завдань:

— вивчення стану захищеності важливих інтересів особи, суспільства, держави від загроз воєнного характеру в загальній системі забезпечення національної безпеки;

— обґрунтування необхідного рівня обороноздатності держави, адекватного визначеному рівню воєнної небезпеки (загрози) і тенденціям розвитку воєнно-політичної обстановки в регіоні;

— синтезу раціональної структури і оцінки ефективності функціонування системи забезпечення воєнної безпеки держави;

— обґрунтування комплексних заходів по підвищенню ефективності системи забезпечення національної безпеки у військовій сфері;

— обґрунтування вимог до елементів воєнної організації держави та інших державних структур, які функціонують в інтересах забезпечення воєнної безпеки держави;

— обґрунтування рекомендацій по залученню зусиль регіональної та універсальної систем безпеки в регіоні, вибору напрямів воєнно-політичного партнерства і можливих союзників на випадок збройної агресії і т.п. [2, с. 236].

При вирішенні цих та інших завдань передбачена режекція воєнно-політичної моделі держави під конкретне завдання, яке означає комплектацію структури моделі, обсяг вхідних та вихідних даних, визначення діючого законодавства та інших прийнятих державних актів, які мають відношення до даного завдання. Проведення режекції воєнно-політичної моделі держави дозволяє формувати систему обмежень і констант. Прикладами зазначеного можуть бути: блоковий або позаблоковий статус; наявність або відсутність ядерної зброї; обмеження в чисельності особового складу і основних видів озброєння збройних сил та інших елементів воєнної організації; характер воєнної доктрини, прийнята або неприйнята стратегія нанесення випереджаючого удару; порядок прийняття рішення на застосування збройних сил та мобілізацію; розмір затвердженого оборонного бюджету і т.п.

Ці та інші обмеження визначають базові характеристики системи забезпечення воєнної безпеки держави:

— кількість структур і рівнів ієрархії управління, задіяних при прийнятті відповідного рішення;

Таблиця 1. Функції та основні завдання системи забезпечення воєнної безпеки України (варіант)

Функції	Основні завдання
Цілепокладання	Концептуалізація національних інтересів у воєнній сфері
	Своєчасне прийняття та контроль виконання державно-управлінських рішень у сфері забезпечення воєнної безпеки, і внесення коректив по результатам їх реалізації
Цілевизначення	Формування національних цілей забезпечення воєнної безпеки
Цілереалізації	Захист недоторканості національних цілей забезпечення воєнної безпеки, їх носіїв та гарантів протягом всього періоду їх юридичної дієвості
	Збереження смислу національних цілей забезпечення воєнної безпеки в рішеннях, які приймаються на всіх рівнях управління і в галузях права протягом всього періоду їх юридичної дієвості
	Визначення форм взаємодії між суб'єктами забезпечення воєнної безпеки
	Визначення концептуальних засад формування системи забезпечення воєнної безпеки з урахуванням контексту політичного режиму конкретної держави, домінуючої парадигми національної безпеки, зовнішньополітичного курсу держави, характеру воєнної доктрини, засад застосування силових структур до виконання завдань у безпековій та оборонній сферах у державі та за її межами
	Визначення форм взаємодії між різними підсистемами національної системи забезпечення воєнної безпеки
	Визначення форм взаємодії між різними підсистемами системи національної безпеки та міжнародними системами безпеки
	Відбір і композиційна побудова впливу на систему воєнно-політичних відносин на кожному етапі досягнення цілей воєнної політики держави
	Організаційно-управлінська
Прогностична	Впровадження системи демократичного цивільного контролю над Воєнною організацією та правоохоронними органами держави
	Моніторинг процесів, що відбуваються в усіх складових сфері воєнної безпеки; прогнозування змін, що стануться в них, та загроз життєво важливим національним інтересам
	Спостереження за проявами міжнародного тероризму
	Виявлення зовнішніх небезпек, загроз воєнного характеру та дестабілізаційних чинників
	Виявлення внутрішніх небезпек, загроз воєнного характеру та дестабілізаційних чинників
	Виявлення внутрішніх небезпек, загроз зниження рівня ефективності функціонування системи забезпечення воєнної безпеки
	Оцінювання загроз воєнного характеру
	Виявлення причин виникнення загроз та прогнозування наслідків їх прояву
Основоположна (фундаментальна)	Використання можливостей Ради безпеки ООН, ОБСЄ, НАТО, ЄС та інших структур колективної безпеки
	Охорона державного кордону, повітряного простору держави та підводного простору в межах територіального моря України
	Вжиття заходів щодо запобігання воєнному конфлікту
	Боротьба з організованими злочинними угрупованнями, в тому числі міжнародними, які намагаються діяти через державний кордон України та виключну (морську) економічну зону України
	Вжиття заходів щодо стримування розв'язання воєнного конфлікту та недопущення його переростання в локальну або регіональну війну
	Проведення інформаційно-психологічних і спеціальних операцій для запобігання воєнному конфлікту та стримування його
	Переведення національної економіки, окремих її галузей або підприємств, у тому числі транспортних, і комунікацій на функціонування в умовах особливого періоду
Програмно-теоретична	Розроблення концепцій, стратегій і програм у сфері воєнної безпеки
	Планування і вжиття конкретних заходів щодо протидії та нейтралізації загроз воєнного характеру національним інтересам у воєнній сфері
	Створення та удосконалення нормативної бази для ефективного функціонування системи забезпечення воєнної безпеки
	Удосконалення організаційної структури системи забезпечення воєнної безпеки
	Розроблення науково обґрунтованих пропозицій і рекомендацій щодо прийняття управлінських рішень для захисту національних інтересів України у воєнній сфері
Планово-аналітична	Прискорення реформування Збройних Сил України та інших військових формувань для забезпечення максимальної ефективності виконання ними завдань за призначенням
	Спільне проведення планових та оперативних заходів у межах міжнародних організацій і договорів у галузі воєнної безпеки
	Участь у дво- та багатосторонньому співробітництві в галузі воєнної безпеки, якщо це відповідає національним інтересам України
	Забезпечення соціального захисту військовослужбовців та членів їх сімей
	Розвиток воєнної науки, формування науково-технічної й технологічної бази
	Посилення контролю за станом озброєнь і захищеністю військових об'єктів; активізація робіт з утилізації застарілої та надлишкової зброї
	Комплексне кадрове, фінансове, матеріальне, технічне, інформаційне та інше забезпечення діяльності складових (структурних елементів) системи для виконання завдань за призначенням
	Підготовка сил і засобів силових елементів системи забезпечення воєнної безпеки до застосування їх за призначенням
	Прискорення процесу делімітації та демаркації кордонів України
	Виконання державних програм модернізації наявних і розроблення та впровадження новітніх зразків бойової техніки та озброєнь
Інтеграційна	Виконання міжнародних договорів України у воєнній сфері, зокрема щодо заборони й нерозповсюдження зброї масового ураження, та зміцнення довіри між державами
	Поглиблення військово-політичного партнерства та співробітництва з НАТО і ЄС; участь у міжнародній миротворчій діяльності
	Розвиток транскордонного співробітництва з суміжними державами
Координаційна	Оцінювання рівня воєнної безпеки, досягнутого системою забезпечення воєнної безпеки на цей час
	Надання допомоги органам державної влади щодо захисту населення від природних катаклізмів і техногенних катастроф та ліквідації їх наслідків
Ідеологічна	Інформаційно-пропагандистське супроводження державної політики національної безпеки
	Поширення комплексу ідей, поглядів, наддовготривалих програм забезпечення воєнної безпеки
	Формування військової культури та культури безпеки
Партисипаторна	Соціалізація громадян країни, з метою їх активної участі в забезпеченні воєнної безпеки
	Залучення громадянського суспільства до прийняття політичних рішень у сфері забезпечення воєнної безпеки
Моніторингу та контролю	Встановлення доцільної взаємодії між структурними компонентами системи забезпечення воєнної безпеки в процесі її функціонування за допомогою передачі інформації

— нормативно-правова база, на основі якої приймаються стратегічні рішення;

— мінімально необхідний час і організаційні ресурси на підготовку і прийняття рішення, а також на проведення заходів по забезпеченню воєнної безпеки на різних рівнях ієрархії системи державного управління;

— види документів, які розробляються кожною структурою, на кожному рівні ієрархії і часові нормативи на їх розробку, погодження, прийняття і доведення до виконавчих структур;

— види, обсяги і процедури контролю за виконанням прийнятих рішень в системі забезпечення воєнної безпеки держави;

— сукупність показників оцінки ефективності функціонування системи забезпечення воєнної безпеки держави і її складових.

Вказані базові характеристики системи забезпечення воєнної безпеки держави є основою для обґрунтування специфічних вимог до її структурних компонентів, а саме:

— життєво важливих інтересів у військовій сфері суб'єктів національної безпеки;

— національних цілей системи як відображення об'єктивних потреб особи, суспільства і держави в належному захисті їх життєво важливих інтересів у військовій сфері;

— суб'єктів та об'єктів воєнної безпеки (особа, суспільство, держава);

— органів, що відповідають за забезпечення воєнної безпеки;

— ресурсів, засобів, сил забезпечення воєнної безпеки.

Варто зазначити, що головною метою функціонування системи забезпечення воєнної безпеки держави є забезпечення певного рівня безпеки держави, який гарантував би її суверенітет, територіальну цілісність та недоторканість кордонів. Мета функціонування цієї системи досягається реалізацією головної функції — виявленням небезпек і загроз воєнного характеру національним інтересам та їх нейтралізацією. Ключове положення теорії систем полягає в тому, що функції системи — це інтегрований результат функціонування її компонентів [4—8]. З огляду на це, для побудови системи у зворотному напрямі, коли роль нашої підсистеми визначена її головною функцією в ієрархічно вищій системі, можна стверджувати, що побудова структури системи забезпечення воєнної безпеки ґрунтуватиметься переважно на принципі декомпозиції головної функції системи на завдання елементам системи (суб'єктам забезпечення воєнної безпеки). Провівши декомпозицію головної функції системи забезпечення воєнної безпеки, можна виділити ряд робочих функцій — організаційно-управлінську, прогностичну, основоположну, програмно-теоретичну, планово-аналітичну, інтеграційну, координаційну [4, с. 56], а також функції цілепокладання, цілевизначення, цілереалізації, ідеологічної, партисипаторної, моніторингу та контролю [9] (табл. 1).

Більш докладно розглянемо питання практичного використання воєнно-політичної моделі держави при реалізації функцій системи забезпечення воєнної без-

пеки, а саме: функцій цілереалізації, фундаментальної (основоположної) та інтеграційної.

Функція ціле реалізації забезпечує формування національної системи забезпечення воєнної безпеки, що передбачає відбір і композиційну побудову впливу на систему воєнно-політичних відносин на кожному етапі досягнення цілей державної політики національної безпеки, а також визначення особливостей діяльності по забезпеченню воєнної безпеки в конкретних історичних умовах. Варто зазначити, що використання воєнно-політичної моделі держави при формуванні національної системи забезпечення воєнної безпеки регулює процеси конструювання зазначеної системи з урахуванням контексту політичного режиму конкретної держави, домінуючої парадигми національної безпеки, зовнішньополітичного курсу держави, характеру воєнної доктрини, правових засад застосування силових структур до виконання завдань у безпековій та оборонній сферах у державі та за її межами. Зазначимо, що саме воєнна доктрина визначає стратегічні орієнтири та закладає парадигму оборонної діяльності держави та суспільства. Залежними від положень воєнної доктрини є розгортання військово-політичних відносин і розробка планів, орієнтованих на реалізацію воєнної доктрини у конкретно-історичних умовах державної еволюції, яка відбувається у динамічно нестійкому середовищі регіональних і глобальних соціально-політичних процесів. Відповідно, формування національної системи забезпечення воєнної безпеки, як складової системи забезпечення національної безпеки, здійснюється в рамках загальної теорії систем, теорії організації, теорії управління, теорії правової держави, теорії міжнародних відносин, теорії колективної безпеки, теорії національної безпеки, теорії воєнної безпеки, теорії державного управління, теорій суспільних та гуманітарних наук.

Вітчизняний дослідник Кучма Д.Я. виокремлює два типи забезпечення безпеки конкретного об'єкту (в т.ч. держави):

1) забезпечення безпеки як боротьба з конкретними небезпеками, наслідком чого є підтримка існування об'єкту;

2) ствердження безпеки як розвиток і зміцнення самого об'єкту і підтримка його природи.

Внаслідок цього можуть реалізовуватися дві стратегії забезпечення безпеки:

— стратегія захисту (заперечення небезпек), при якому основа діяльності складає виявлення небезпек і їх заперечення, а ствердження об'єкту в його безпеці є результатом заперечення небезпек;

— стратегія ствердження, зміцнення безпеки, що ґрунтується на самоствердженні природи самого об'єкту [11, с. 65—67].

Відповідно можна виокремити два типи забезпечення воєнної безпеки в яких реалізуються фундаментальна та інтегруюча функції системи забезпечення воєнної безпеки:

1) фундаментальна (основоположна) функція забезпечує регулювання заходів держави по забезпеченню воєнної безпеки, тобто державою здійснюється управління давно існуючою, але не забезпеченою діяльністю, яка постійно породжує однотипні загрози воєн-

ного характеру, при яких реагування на загрози стає самоціллю — режим захисту суверенітету. Тобто це задіяння військово-силового механізму державного реагування на відомі загрози воєнній безпеці, механізмів безпеки ООН, кризового консультативного механізму;

2) інтегруюча функція забезпечує управління діяльністю, яка або підлягає реформуванню, або створюється як нова — режим забезпечення нормалізації міждержавних відносин, що передбачає регулювання воєнно-політичних процесів та розробку превентивних заходів з метою управління ризиками воєнній безпеці, тобто це задіяння механізмів військово-політичного партнерства та співробітництва.

При реалізації фундаментальної функції системи забезпечення воєнної безпеки можливі такі варіанти практичного використання воєнно-політичної моделі держави (вирішення прямої та зворотної задачі):

а) пряма задача. На державному рівні визначений супротивник і рівень воєнної загрози з його боку. Оцінюються можливості держави по відбиттю можливої агресії, прогнозується забезпечуваний при цьому рівень обороноздатності держави, оцінюються можливі людські, економічні й екологічні втрати, фінансові та матеріальні витрати, розробляється план відбиття можливої агресії;

б) зворотня задача. Алгоритм розв'язання аналогічної прямій задачі, але додатково перевіряються відповідність прогнозованого рівня воєнної безпеки E_p заданому рівню E_{tr} (прийнятому в правовому полі) і відповідність прогнозованих втрат L_p і збитку U_p допустимим L^* і U^* . У разі виконання цих вимог можуть проводитися заходи по мінімізації прогнозованих втрат і збитків. У разі невиконання зазначених умов готуються рекомендації або з корегування завдань у сфері забезпечення національної безпеки, або воєнно-політичної моделі держави або необхідного її рівня воєнної безпеки, крім того розробляються рекомендації з підвищення можливостей по відбиттю агресії з одночасним скороченням втрат, збитків і часу відбиття можливої агресії [1, с. 261—263];

в) оцінка можливостей Ради безпеки ООН, ОБСЄ, НАТО, ЄС та інших структур колективної безпеки по врегулюванню воєнного конфлікту.

При реалізації інтеграційної функції системи забезпечення воєнної безпеки можливі наступні варіанти практичного використання воєнно-політичної моделі держави:

а) визначення умов стратегічного партнерства в контексті реалізації національних інтересів;

б) визначення можливості утворення взаємовигідних коаліцій сторін, тобто угод між двома і більше сторонами про вибір ними стратегій поведінки, що забезпечують їм гарантований вигравш не нижче певного рівня, незалежно від дій сторін, що не входять в коаліцію. "Коаліційний" аналіз є важливим етапом дослідження кризових ситуацій і конфліктів, оскільки він дозволяє спрогнозувати можливість зниження рівня конфлікту шляхом укладання угод між тими або іншими його учасниками. Більше того, у ряді випадків виявляється можливим повне вирішення конфлікту, при якому усі його сторони опиняються у вигравші;

в) оцінювання ризиків реалізації заходів з питань міжнародного військового та військово-технічного співробітництва для національної безпеки.

ВИСНОВКИ

Визначення методологічних засад використання воєнно-політичної моделі держави при формуванні національної системи забезпечення воєнної безпеки та реалізації її функцій дозволяє зробити наступні висновки:

1. Воєнно-політична модель держави є системною основою формування та функціонування національної системи забезпечення воєнної безпеки й слугує надійним "інструментом" при вирішенні завдань: вивчення стану захищеності національних інтересів від загроз воєнного характеру в загальній системі забезпечення національної безпеки; обґрунтування необхідного рівня обороноздатності держави, адекватного визначеному рівню воєнної небезпеки (загрози) і тенденціям розвитку воєнно-політичної обстановки в регіоні; синтезу національної структури і оцінки ефективності функціонування системи забезпечення воєнної безпеки держави; обґрунтування рекомендацій по залученню зусиль регіональної та універсальної систем безпеки в регіоні, вибору напрямів воєнно-політичного партнерства і можливих союзників на випадок збройної агресії.

2. Функція цілереалізації національної системи забезпечення воєнної безпеки передбачає використання воєнно-політичної моделі держави з метою регулювання процесів конструювання зазначеної системи з урахуванням контексту політичного режиму конкретної держави, домінуючої парадигми національної безпеки, зовнішньополітичного курсу держави, характеру воєнної доктрини, правових засад застосування силових структур до виконання завдань у безпековій та оборонній сферах у державі та за її межами.

3. Фундаментальна функція національної системи забезпечення воєнної безпеки передбачає використання воєнно-політичної моделі держави з метою оцінки можливостей держави по відбиттю можливої агресії, прогнозування рівня обороноздатності держави, оцінки можливих людських, економічних й екологічних втрат, фінансових та матеріальних витрат, розробки планів відбиття можливої агресії.

4. Інтеграційна функція національної системи забезпечення воєнної безпеки передбачає використання воєнно-політичної моделі держави з метою визначення умов стратегічного партнерства в контексті реалізації національних інтересів; визначення можливості утворення взаємовигідних коаліцій держав; оцінки ризиків реалізації заходів з питань міжнародного військового та військово-технічного співробітництва для національної безпеки.

Перспективи подальших досліджень вбачаються в узагальненні і систематизації досвіду використання воєнно-політичних моделей в системі державного управління національною безпекою євроатлантичних та пострадянських країн, а також визначення можливості його використання в Україні.

Література:

1. Богданович В.Ю. Воєнна безпека України: Методологія дослідження та шляхи забезпечення [текст]:

монографія / В.Ю. Богданович. — К.: Тираж, 2003. — 322 с.

2. Богданович В.Ю. Теоретические основы анализа проблем национальной безопасности государства в военной сфере [текст]: монография / В.Ю. Богданович. — К.: Основа, 2006. — 296 с.

3. Основи державного управління забезпеченням обороноздатності України: теорія і практика [текст]: монографія / В.Ю. Богданович, М.Ф. Єжєєв, І.Ю. Свида. — Львів: ЛІСВ, 2008. — 300 с.

4. Лобанов А.А. Деякі погляди на побудову системи забезпечення воєнної безпеки України / А.А. Лобанов // Наука і оборона. — 2009. — № 1. — С. 55—58.

5. Лобанов А.А. Нормативно-правова база функціонування системи забезпечення воєнної безпеки України: проблеми і шляхи вирішення / А.А. Лобанов // Труды академії. — К.: НАОУ, 2008. — № 4 (84). — С. 5—8.

6. Лобанов А.А. Система забезпечення воєнної безпеки України та проблеми відповідності структури функціональному призначенню / А.А. Лобанов, В.М. Грубов // Збірник праць ННДЦ ОТ і ВБ України. — К.: НІДЦ ОТ і ВБ, 2008. — № 1 (38) — С. 112—118.

7. Лобанов А.А. Система забезпечення воєнної безпеки України: Чинники та умови впливу // Труды академії. — К.: НАОУ, 2008. — № 2 (82). — С. 11—16.

8. Лобанов А.А. Протиріччя у функціонуванні системи забезпечення воєнної безпеки України та шляхи його вирішення // Тр. акад. — К.: НАОУ, 2008. — № 7 (87). — С. 27—30.

9. Шевченко М.М. Партисипаторна функція системи забезпечення національної безпеки в умовах переходу до соціального порядку відкритого доступу / М.М. Шевченко, Н.С. Смирнова, А.О. Пелих // Публічне управління: шляхи розвитку: матеріали наук.-практ. конф. за міжнар. участю (Київ, 26 листоп. 2014 р.): у 2 т. / за наук. ред. Ю.В. Ковбасюка, С.А. Романюка, О.Ю. Оболенського. — К.: НАДУ, 2014. — Т.2. — С. 85—87.

10. Ситник Г.П. Інституційно-цивілізаційна парадигма дослідження проблем та державно-управлінських аспектів забезпечення національної безпеки / Г.П. Ситник [Електронний ресурс] — Режим доступу: http://dsaua.org/index.php?option=com_content&view=article&id=144%3A2011-06-06-10-33-20&catid=38%3A2010-09-14-11-22-47&Itemid=71&lang=en

11. Кучма Д.Я. "Забезпечення безпеки" як проблема управлінської діяльності: методологічний аспект / Д.Я. Кучма // Державне реагування на загрози національним інтересам України: актуальні проблеми та шляхи їх розв'язання: матеріали круглого столу (Київ, 19 лютого 2014 р.) / За ред. К.О. Ващенко, Г.П. Ситника. — К.: НАДУ, 2014. — 170 с.

12. Семенченко А.І. Методологія стратегічного планування у сфері державного управління забезпеченням національної безпеки України [текст]: монографія / А.І. Семенченко. — К.: Вид-во НАДУ, 2008. — 428 с.

References:

1. Bohdanovych, V.Yu. (2003), *Voienna bezpeka Ukrainy: Metodolohiia doslidzhennia ta shliakhy zabezpechennia* [Military security of Ukraine: methodology of research and ways to ensure], Tyrazh, Kyiv, Ukraine.

2. Bogdanovich, V.Ju. (2006), *Teoreticheskie osnovy analiza problem nacional'noj bezopasnosti gosudarstva v voennoj sfere* [The theoretical framework for the analysis of problems of national security in the military sphere], Osnova, Kyiv, Ukraine.

3. Bohdanovych, V.Yu. Yezheiev, M.F. and Svyda, I.Yu. (2008), *Osnovy derzhavnoho upravlinnia zabezpechenniam oboronozdatnosti Ukrainy: teoriia i praktyka* [The framework of state management of Ukrainian defense capacity maintenance: theory and practice], LISV, L'viv, Ukraine.

4. Lobanov, A.A. (2009), "Some views on construction of the system of military security maintenance in Ukraine", *Nauka i oborona*, vol. 1, pp. 55—58.

5. Lobanov, A.A. (2008), "Legal framework of the functioning of the system of military security maintenance of Ukraine: problems and solutions", *Trudy akademii*, vol. 4, no. 84, pp. 5—8.

6. Lobanov, A.A. and Hrubov, V.M. (2008), "System of military security maintenance of Ukraine and problems of conformity of the structure to the functional purpose", *Zbirnyk prats' NNDTs OT i VB Ukrainy*, vol. 1, no. 38, pp. 112—118.

7. Lobanov, A.A. (2008), "System of military security maintenance of Ukraine: factors and influence conditions", *Trudy akademii*, vol. 2, no. 82, pp. 11—16.

8. Lobanov, A.A. (2008), "Contradictions in functioning of the system of military security maintenance of Ukraine and ways to solve them", *Trudy akademii*, vol. 7, no. 87, pp. 27—30.

9. Shevchenko, M.M. Smyrnova, N.S. and Pelykh, A.O. (2014), "Participatory function of the system of national security maintenance in the conditions of transition to social order of open access", *Publichne upravlinnia: shliakhy rozvytku* [Public Administration: Ways of Development], *Naukovo-praktychna konferentsiia za mizhnarodnoiu uchastiu* [Scientific Conference with international participation], NADU, Kyiv, Ukraine, 26.11.2014, pp. 85—87.

10. Association of Development and Security (2010), "Institutional and civilizational paradigm of research of the problems and state management aspects of national security maintenance", available at: http://dsaua.org/index.php?option=com_content&view=article&id=144%3A2011-06-06-10-33-20&catid=38%3A2010-09-14-11-22-47&Itemid=71&lang=en (Accessed 10 March 2015).

11. Kuchma, D.Ya. (2014), "Security maintenance" as a problem of management activities: methodological aspect", *Derzhavne reahuvannia na zahrozy natsional'nyh interesam Ukrainy: aktual'ni problemy ta shliakhy ikh rozv'iazannia* [State response to the threats to the national interests of Ukraine: urgent problems and their solutions], *materialy kruhloho stolu* [roundtable matter], NADU, Kyiv, Ukraine, 19.02.2014, pp. 62—68.

12. Semenchenko, A.I. (2008), *Metodolohiia stratehichnoho planuvannia u sferi derzhavnoho upravlinnia zabezpechenniam natsional'noi bezpeky Ukrainy* [The methodology of strategic planning in the sphere of state management of Ukrainian national security maintenance], *Vyd-vo NADU*, Kyiv, Ukraine.

Стаття надійшла до редакції 13.03.2015 р.